

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת קרח תש"ע

(נכתב ונערך על פי שיחות משנים קודמות)

תמיכה כלכלית בלומדי תורה

להביע את הכרת טובתם לישראל - שהיא הרגשה מותרת וראויה - ע"י עזרה מעטה בגורן?

יתר על כן: לישראל מותר לשלם כסף לישראל אחר, כדי שייתן את מתנותיו לכהן או לוי מסוימים (רמב"ם הלכ' תרומות פ"ב ה"כ). למשל: אם בא ישראל אל חברו ואומר לו: "יש לי נכד לוי. תן את המעשר שלך לנכדי, ואני אתן לך עבור זה מאה שקל" - מותר להסכים לעסקה כזאת. ואם כן קשה מאד: מדוע לישראל מותר לשלם לישראל אחר כדי שייתן את מעשרותיו ללוי מסוים, ואילו ללוי עצמו, שמקבל את המעשר, אסור לשלם עבור המעשר שקבל, ולו ע"י סיוע מועט בגורן? ומדוע מחשיבה התורה סיוע כזה כחילול הקודש, וכעוון הקרוב לחיוב מיתה?

מתנות כהונה אינן נדבה, אלא שכר!

יש שאמרו, שטעם האיסור הוא, מפני שעל ידי זה נגרם הפסד לכהנים שאינם באים לסייע בגורן, כי הישראל יתרגל לתת את מעשרותיו רק לכהנים ולויים הבאים לסייע לו, ולאחרים לא יתן (ע"י תוס' בכורות נא, ב ד"ה הלכך). אלא שסברא זו צריכה עיון, כי לפי זה היה צריך להיות אסור גם לישראל לשלם לישראל אחר כדי שיתן את מתנותיו ללוי מסויים, שמא יתרגלו ישראל לתת את מתנותיהם רק ללויים שיש להם סבא עשיר שמשלם עבור המעשר, וללויים שאין להם סבא כזה לא יתנו...

ועל כן נראה לפרש את טעם האיסור באופן אחר. התורה אומרת על מתנות הכהונה והלויה: "פי שְׂכָר הוּא לָכֶם, תְּחַלֵּף עֲבֹדְתְּכֶם בְּאֶהָל מוֹעֵד" (במדבר יח, לא). כלומר: מתנות הכהונה והלויה אינן נדבה הניתנת לכהנים והלויים ה"מסכנים" התלויים בנדבות הציבור, אלא שְׂכָר הן להם עבור עבודת המקדש¹. ואם כן, אם כהן או לוי עומדים ומסייעים בבית הגרנות, הם מראים בכך כאילו עבודת המקדש איננה סיבה מספקת לקבלת המתנות, וכאילו צריך לעשות עוד איזה דבר עבור הישראל, כדי לקבל את מתנותיו בזכות ולא בחסד. התנהגות כזו גורמת לזלזול והשחתת כבוד עבודת המקדש - "שְׁחַתְּמָה בְּרִית הַלְוִי" - כאילו עבודת המקדש לא שווה את המעשר. כך נראה לעניות דעתי.

טעם זה שייך אמנם על המתנות של הכהן והלוי. הם עובדים במקדש, והמתנות שהם מקבלים הוא שכר עבור עבודתם. אבל על מתנות עניים לא שייך לכאורה טעם זה. העניים הרי אינם עובדים במקדש. מדוע אם כן כללו חז"ל גם את העניים בכלל איסור זה, של סיוע בבית הגרנות (כמבואר בכורות כו, ב)? אולי מותר לומר כך: חז"ל אומרים (ויק"ר ז, ב), שהעניים הם הכלים שהקב"ה משתמש בהם. שמלך בשר ודם

כהן ולוי המסייעים בעבודת הגורן - חילול הקודש

התורה הקדושה מצוה את הלויים בסוף פרשתנו, בנוגע למעשר ראשון הניתן להם: "וְנָתַתְּ קֶדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלֹלוּ וְלֹא תִמְוֹתוּ" (במדבר יח, לב). וקשה: מה שייך לחלל מעשר ראשון? הרי פירות מעשר ראשון הם חולין גמורים, ומותר לאכלם בכל מקום ובכל מצב, אפילו בטומאה! (ע"י רש"י שם, לא) אומרים על כן חז"ל, שחילול הקודש שהתורה מזהירה עליו כאן הוא, שהלוי לא יסייע לישראל בעבודות הגורן תמורת המעשר הניתן לו שם (בכורות כו, ב). ואומרים חז"ל עוד, שכהן או לוי המסייעים בבית הגרנות, עליהם הכתוב אומר: "שְׁחַתְּמָה בְּרִית הַלְוִי" (מלאכי ב, ח), וחיובים מיתה, שנאמר: "וְנָתַתְּ קֶדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלֹלוּ וְלֹא תִמְוֹתוּ" - משמע: אם תחללו, תמותו (וע"י תוס' בכורות שם, שאין הכוונה לחיוב גמור של מיתה בידי שמים, אלא הכוונה היא שהוא עוון גדול הקרוב לחיוב מיתה).

וצריך להבין: מדוע סיוע של כהן או לוי בבית הגרנות הוא חילול הקודש? ובכלל, מה הסברה באיסור הזה? לכאורה היה מקום לומר, שדוקא מן הראו"י שהכהן והלוי יעזרו לישראל בגורן! הרי הישראל עשה עמם טובה, שנתן את מתנותיו להם ולא לאחרים. יתכן גם שנתן מתנה גדולה מאד, פזר או עשרים פזר, או מאה פזר של מעשר, שהיה יכול לחלק בין לויים רבים. מן הראוי אפוא שהכהן והלוי יכירו לו טובה על כך. הכרת טובה היא הרי מיסודות התורה ומשרשי עבודת ה'. מי שאינו מכיר טובה לבשר ודם, לא יכיר טובה גם לקב"ה, כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר א, ה), שמי שהתחיל עם "לֹא יִדַע אֶת יוֹסֵף" (שמות א, ה), סופו שאמר גם "לֹא יִדַעְתִּי אֶת ה'" (שם ה, ב). ובאמת, שאלתי פעם את הרב [הג"ר שלמה זלמן אויערבאך] זללה"ה: אם מישהו נתן לי מעשר ראשון, האם מותר לי לומר לו תודה? ענה לי הרב שמותר. וזהו כשיטתו (במנחת שלמה ח"א סי' כ"ז אות א), שמותר ללווה לומר למלוה "תודה" עבור ההלוואה שקיבל ממנו, ואין זו רבית דברים (שהיא אסורה), כיון שאין כאן שום תוספת למלוה. אדרבה, "חלילה ללווה להיות ככופר בטובתו שעשה לו המלוה, וחיוב שפיר להחזיק לו טובה" (שם). ואם כן גם כאן, אמירת "תודה" אינה נחשבת כאילו נתן הלוי או הכהן לישראל איזה דבר, וממילא אין בה איסור של "מסייע בבית הגרנות". ונמכל מקום, "יישר כחך" או "תזכה למצוות" אסור ללווה לומר למלוה. www.ecom.gov.il שונות אלו הן לשונות של ברכה (שלא כאמירת "תודה", שאיננה ברכה), ונתינת ברכה היא בכלל ריבית דברים האסורה (כמבואר בתוס' קרושין ח, ב ד"ה צדקה). ולפי זה גם עבור נתינת מעשר נראה שאסור יהיה ללוי לומר לישראל "יישר כח" או "תזכה למצוות", דכשמברכו חשיב כנותן לו איזה דבר, ואם כן הוא כמסייע בבית הגרנות שהוא אסור. על כל פנים, סיוע בבית הגרנות אסור, וכפי שאמרנו, הדבר צריך ביאור: למה אסרה התורה על הכהן והלוי

תמיכה כספית אינה הופכת את הלימוד ללימוד שלא לשמה

בהקשר לזה: יש טוענים, שאם בן ישיבה או אברך מקבל מילגה עבור לימודו, הלימוד שלו הוא לימוד "שלא לשמה". ונראה להעיר על זה בתרתי:

א' גם אם נאמר שלימוד כזה הוא לימוד שלא לשמה, עדיין זה טוב. חז"ל הרי אמרו: "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ, ב). יותר טוב שיעסוק בתורה "שלא לשמה", מאשר שלא יעסוק בה כלל בגלל "לשמה". אם לא יקח כסף כי אינו רוצה ללמוד "שלא לשמה", ובמקום זה ילך וילמד מקצוע כדי לפרנס את עצמו, מה יצא? יצא שבגלל ה"לשמה" הוא אינו לומד כלל! האם זהו ה"לשמה" שחז"ל התכוונו אליו?... אם אדם יכול ללמוד בלי לקבל כסף, מה טוב. אבל אם אינו יכול ללמוד בלי לקבל כסף, ולכן הולך ועוזב את לימוד התורה כדי להתפרנס, לא הרווחנו כלום.

כשנפטר ה"חזון איש", אמר עליו אחד המספידים, שמגיל שלוש עשרה שנה ה"חזון איש" למד תורה לשמה. עמד מו"ר הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, ואמר: "לא יתכן בגיל שלוש עשרה ללמוד תורה לשמה! בסוף ימיו ודאי הגיע ה"חזון איש" ללימוד תורה לשמה, אבל לא בגיל שלוש עשרה". מאנשים צעירים אין לצפות שילמדו תורה לשמה. מותר להם ללמוד תורה "שלא לשמה", ומתוך שלא לשמה יבואו בעזרת ה' בגיל מאוחר יותר ל"לשמה". אבל בינתיים - גם לימוד שלא לשמה הוא טוב ורצוי. ודאי יותר מאשר לא ללמוד כלל!

ב' אבל האמת היא, שטענה זו, שקבלת מילגה הופכת את הלימוד ללימוד שלא לשמה, כלל אינה נכונה. כי מהו, בעצם, לימוד תורה שלא לשמה? לימוד שלא לשמה הוא, כאשר אדם לומד תורה כדי שיפרנסו אותו. אבל במקרה שלנו הרי המצב הוא הפוך! בני התורה אינם לומדים כדי להתפרנס, אלא להפך, מתפרנסים מתומכי התורה כדי שיוכלו ללמוד! הרי אדם סוף סוף לא יכול להתקיים בלי לאכול, הוא נוטל אפוא את כספי התמיכה כדי שיוכל להתפנות ללימוד תורה. נמצא, שאינו עושה את התורה קרדום לחפור בה פרנסה, אלא להפך! עושה את הפרנסה קרדום לחפור בה תורה. ממילא לא שייך כלל להגדיר את נטילת כספי הנדיבים כלימוד "שלא לשמה".

חז"ל אמרו, "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" (פסחים ח, ב). ונחלקו חז"ל מאיזה פסוק לומדים זאת. הנפקא מינה בין שני הלימודים, האם רק בהליכתן מובטחים שאינן ניזוקין, או גם בחזירתן (ע"י שם). והנה, הגמרא מביאה שם, ששאלו את רב, האם תלמידים הגרים בריחוק מקום מבית המדרש יכולים לבוא מוקדם בבוקר (בעוד שחשוך בחוץ) לבית המדרש, או שצריכים לחשוש לסכנת הדרכים. אמר רב: שיבואו, עלי ועל צוארי! (כלומר: ודאי לא ינזקו, כיון שהולכים לדבר מצוה). שאלו אותו: האם גם לשוב לביתם בסוף היום ויכלו בשעת החשכה? אמר להם: איני יודע.

ולכאורה קשה: כמו מי סבר רב? אם סבר שרק בהליכתן אינן ניזוקין, היה לו לומר שלא יחזרו משחכה. ואם סבר שגם בחזירתן אינן ניזוקין, היה לומר שיכולים לחזור משחכה. ולומר שהסתפק בין שתי הדעות, זהו דוחק. ועל כן נראה

משתמש בכלים שלמים, ומלך מלכי המלכים משתמש דווקא בכלים שבורים, שנאמר: "לב נשָׁבֵר וְנִדְבָה, אֲלֵקִים לֹא תִבְּרָה" (תהלים נא, יט). ואם כן יש לומר, שגם העני הוא פְּלִי קודש; לבו של העני שבור ורצון, והקב"ה הרי משתמש בכלים שבורים, ואם כן העני הוא כלי קודש, והמעשר שהוא מקבל הוא כשכר עבור השימוש שעושה בו הקב"ה, בדיוק כמו השכר שמקבלים הכהנים והלויים עובדי המקדש. וממילא, אם העני עומד ומסיע בבית הגרנות עבור המעשר שמקבל, זהו חילול הקודש, כי מראה כאילו מה שהוא "כלי" לקב"ה איננו סיבה מספקת לקבלת המעשר, וכנ"ל.

התורה אומרת בפרשתנו: "וַיִּדְבֹר ה' אֶל אֶהֱרֹן: נִאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לְךָ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְרוּמַתִּי... לְמִשְׁחָה" (במדבר יח, ח). "לְמִשְׁחָה", היינו לגדולה (רש"י שם). כלומר: את מתנות הכהונה צריך לאכול בדרך של גדולה וכבוד, "כדרך שהמלכים אוכלים" (ובחים כח, א). ומבואר בתוספות, שדין זה לא נאמר רק באכילת קדשים (ומצד כבוד הקדשים), אלא גם בחלק מן המתנות שהן חולין (ע"י בכורות כז, א תוד"ה ראתי). גם זה מורה על כך, שהמתנות אינן נדבות שהכהנים מקבלים מישראל, אלא תשלום עבור העבודה החשובה שהם עושים במקדש, ועל כן יש לאוכלן דרך חשיבות וגדולה. גם בפדיון הבן כתבו הפוסקים שהאב הפודה יעמוד, והכהן המקבל את דמי הפדיון ישב, כדי שיתקיים גם כאן הדין של "למשחה". למרות שבפדיון הבן לא נאמר "למשחה", ורק במתנות הנאכלים נאמר כן (וגם שם, לא בכולן, כמו שכתבו התוס' הנ"ל), בכל זאת כתבו הפוסקים לקיים ענין זה גם בפדיון הבן, כדי להדגיש שהכהן אינו מקבל כאן איזו נדבה מהישראל, דרך בזיון, אלא שכר, דרך חשיבות. הבכור הרי היה צריך לעבוד במקדש, אלא שהתורה הציבה את הכהן לעבוד תחתיו, ואם כן מגיע לכהן שכר עבור זה.

תלמידי חכמים - כעובדי המקדש

בגמרא (ב"ב ה, א) הביאו ראייה שתלמידי חכמים פטורים מתשלום מסים, ממה שמצינו שעובדי המקדש נפטרו מתשלומי מסים (עזרא ז, כד). מה ההשואה בין זה לזה? ההשואה היא, שבדומה לכהנים וללויים, גם תלמידי חכמים הם כעובדי המקדש. מדוע? מפני שענינו של המקדש הוא השראת שכינה בישראל - "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כה, ח). ותפקיד הכהנים והלויים הוא "להפעיל" את המקדש על פי חוקי הקרבנות שנמסרו להם, כדי שהמקדש אכן יביא להשראת שכינה בישראל. והרי זהו גם תפקידם של תלמידי חכמים - להשרות שכינה וקדושה בישראל! הכהנים והלויים עצמם הרי צריכים להיות תלמידי חכמים. "יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל" (דברים לג, י) - נאמר על שבט לוי. אבל גם מי שאינו כהן או לוי יכול להיות ממורי התורה. הכהנים והלויים משרים שכינה בישראל, ולומדי התורה משרים שכינה וקדושה בישראל, וא"כ הם כעובדי המקדש. ואם כן, כמו שהכהנים והלויים עושים את מה שהיו ישראל עצמם צריכים לעשות, ולכן הם מקבלים שכר, כך גם התלמידי חכמים. הרי התורה ניתנה לכל השבטים, "מורשה קהילת יעקב", וא"כ התלמידי חכמים עושים את מה שמוטל על כל השבטים לעשות, וא"כ מגיע להם פטור ממסים, וגם שכר, כפי שמגיע לעובדי המקדש.

הסברא של קרח, שטלית שכולה של תכלת צריכה לפטור את עצמה, נועדה הרי לערער על מנהיגותו של משה: כשם שטלית שכולה תכלת אינה זקוקה לחוט תכלת בציצית, כך גם אם "כל העדה פלם קדש" אין צורך במנהיגותם של משה ואהרן - ואם כן "מדוע תתנשא על קהל ה'?" (במדבר טז, ג) אבל הרי מה רוצה קרח? להיות נשיא, או כהן גדול. ואז מה יהיה? הוא עצמו יהיה מעל אחרים! ומה עם הסברא של טלית שכולה תכלת? - נעלמה! כי כל כולה של סברא זו לא נולדה אלא מחמת הנגיעה של "נתקנא בנשיאותו של אליצפן". וא"כ ברגע שנעלמה הנגיעה - נעלמת גם הסברא.

ה"סברא" שחידש קרח, שיש בכוחה לערער על מנהיגותם של משה ואהרן, אבל נעלמת ברגע שהוא עצמו מתמנה לנשיא - מוכיחה בעליל ששאיפתו של קרח לנשיאות או לכהונה היא שאיפה שלא לשם שמים.

ה"שלא לשמה" של קרח ניכר גם בדבר נוסף: קרח טוען, למה בוחרים את אליצפן בן עוזיאל לנשיא הקהתי, ולא אותו. נתבונן: האם זו הפעם הראשונה שבחרים את אליצפן ולא את קרח? לא! זו איננה הפעם הראשונה שבחרים את אליצפן ולא את קרח. כשצריך להוציא את נדב ואביהוא המתים מאת פני הקודש, קוראים למישאל ואליצפן בני עוזיאל (ויקרא י, ד). למה שם לא מחית? למה שם לא טענת, למה קוראים לבני עוזיאל ולא לך? כי שם לא היה מדובר בנשיאות. היה מדובר "רק" במצוה. אם מחפשים "חברא קדישא", אפשר להשאיר את הענין למישאל ואליצפן... רק כשמדובר בנשיאות בני קהת, אז מתעוררת אצל קרח הטענה, למה בוחרים באליצפן ולא בי. גם מזה ניכר, שטענתו של קרח על הקדמתו של אליצפן איננה נובעת מ"לשם שמים" טהור.

אם קרח היה זוכה ומבקש להצטרף אל מישאל ואליצפן, יכול להיות שהיה גם הוא מאלה שזוכים שמצנת פסח שני תנתן על ידם (עי' סוכה כה, א-ב). אמנם גם קרח מוסיף פרשה בתורה, אבל מישאל ואליצפן מוסיפים פרשה לחיוב, ואילו קרח מוסיף פרשה לשלילה. גם "לאו" מיוחד מחדש קרח - ולא יהיה כקרח וכעדתו" (במדבר יז, ה), שיהודי לא יהיה בעל מחלוקת כמו קרח (ויש שמנו לאו זה במנין המצוות). כמו שיהודי צריך לשאוף להיות כמו אברהם יצחק ויעקב ושאר צדיקי עולם, צריך לשאוף גם שלא להיות כקרח, לא להיות בעל מחלוקת. לא מחלוקת של הלל ושמאי, זו מחלוקת טובה. רק לא להיות בעל מחלוקת כמו קרח וכל עדתו.

טעותו של קרח

הרמב"ם כותב (הלכ' יסודי התורה פ"ח ה"א), שהניסים שעשה משה רבנו במדבר, לא נעשו כדי להוכיח את אמתת נבואתו של משה. אמתת נבואתו של משה מוכחת ממעמד הר סיני (כפי שמסביר שם הרמב"ם). לשם מה א"כ נעשו האותות והניסים השונים ע"י משה במדבר? ניסים אלו "לפי הצורך עשאו". היה צריך להשקיע את המצריים - קרע את היים והצלילן בתוכו. צרכנו למזון - הוריד לנו את המן. צמאו - בקע להם את האבן. כפרו בו עדת קורח - בלעה אותן הארץ. וכן שאר כל האותות". הרמב"ם מונה אפוא את נס בליעת עדת קרח באדמה בין הניסים שעשה משה "לפי הצורך", ולא כדי להוכיח את אמתת נבואתו.

לעניות דעתי לבאר כך: רב סבר ש"שלוחי מצוה אינן ניוקין" הוא רק בהליכתן, ועל חזרתן - אין הבטחה שלא יזקו. אלא שהחזרה, לא תמיד היא רק חזרה. פעמים שהחזרה עצמה נחשבת להליכה לדבר מצוה. כיצד? אם אדם חוזר הביתה מפני שב"ה הסדר נגמר ואפשר ללכת לאכול ולישון - זו איננה הליכה לדבר מצוה. אבל אם אדם חוזר הביתה לאכול ולישון כדי שיהיה לו כח ללמוד מחר, בשבילו גם החזרה היא הליכה לדבר מצוה. הוא איננו "חוזר" כעת מדבר מצוה, אלא "הולך" לדבר מצוה, להכין עצמו ללימוד של מחר. זהו שאמר רב, שלגבי לבוא לבית המדרש - "עלי ועל צוארי". לא משנה מה תהיינה הכוונות, בין אם באים ללמוד לשמה, בין אם באים ללמוד שלא לשמה, בכל מקרה זוהי הליכה לדבר מצוה, ומובטחים שלא יזקו בדרך. אבל בחזרה הביתה - זה כבר מסור ללבו של כל אחד ואחד. על זה אי אפשר להבטיח כלום. כי בזה הדבר תלוי בלבו של כל אדם, אם חוזר כדי ללמוד מחר, או שחוזר סתם.

"שלא לשמה" - מוליד סברות שאינן נכונות

"שלא לשמה" אמיתי, רואים אצל קרח. נקדים ונאמר, שאנו מדברים על אדם שהיה מגדולי עולם. האר"י הקדוש אמר: "צדיק כתמר יפרח" (תהלים צב, יג) - סופי תיבות קרח (כתבי האר"י ז"ל, שער הפסוקים). מדובר באדם שרואה ברוח הקודש "שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן... וכ"ד משמרות... כולם מתנבאים ברוח הקודש" (רש"י במדבר טז, ז). ה"שלא לשמה" של אדם כזה, הוא אפוא דק מן הדק. וראיה לזה גם מן המשנה. כששאלו במשנה: "איזו היא מחלוקת שאינה לשם שמים", וענו: "זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (אבות פ"ה מ"ז), ודאי לא התכוונו לחפש דוגמא למחלוקת שבה ה"שלא לשם השמים" הוא ברור וניכר, דא"כ אין כאן רבותא. ודאי חפשו דוגמא למחלוקת שבה ה"שלא לשם שמים" הוא דק ביותר, כדי ללמדנו שגם "שלא לשם שמים" כזה חשוב "שלא לשם שמים". ה"שלא לשמה" של קרח הוא אפוא ה"שלא לשמה" הקרוב ביותר ל"לשמה" ששייך שיהיה (כן שמעתי מחותני, הג"ר חיים זאב פינקל זצ"ל).

מה היה "שלא לשמה" אצל קרח? - מביא רש"י בתחילת הפרשה: "מה ראה קרח לחלוק עם משה? נתקנא² על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר: 'ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל' (שמות ו, יח). עמרם הבכור - נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול. מי ראוי ליטול את השניה? לא אני, שאני בן יצהר שהיא שני לעמרם! והוא מינה נשיא את בני אחיו הקטן מכולם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו".

ה"שלא לשמה" של קרח הוא אפוא רצונו להיות נשיא. מנין שמדובר בשאיפה הנגועה ב"שלא לשם שמים", ולא בשאיפה הטהורה מכל נגיעה אישית? ממשיך רש"י ואומר: "מה עשה? עמד וכנס מאתים חמישים ראשי סנהדראות... והלבישן טליתות שכולן תכלת. באו ועמדו לפני משה. אמרו לו: טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה. אמר להם: חייבת. התחילו לשחק עליו: אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה?!"

בענין מסויים זה - "בלעה אותן הארץ".
 ממה נבעה הטעות הזו? - לפי קוצר השגתנו, מנגיעה של כבוד. אלמלא נגיעה זו, לא היה טועה במה שטעה.
 אנו צריכים להתרחק מטעותו של קרח. לשאוף להיות נותנים, לא מחפשי כבוד. לשאוף להיות ממרביצי התורה בעם ישראל. אם מגדולי הדור - מה טוב; ואם לא - לפחות ללמד את מי שאפשר לנו ללמד. את הבנים שלנו, ואת התלמידים שלנו. אבל לא בשביל כבוד, אלא כדי להיות עובדי ה' באמת.
 כשנעשה כך, נהיה באמת בני תורה, נהיה באמת בבחינת עובדים, ואז מגיעה לנו התמיכה שניתנת ללומדי התורה. אמנם הממשלה חושבת שלא מגיע כל כך הרבה... אבל האמת היא שמגיעה תמיכה ללומדי התורה. אם אנו אומרים שלא מגיעה תמיכה ללומדי התורה, זו פגיעה בכבוד התורה, כפי שהזכרנו לעיל, שאם כהן או לוי חושב שבלי שיסיע בגורן לא מגיעים לו התרומות והמעשרות בדין, הוא פוגע בכבוד עבודת המקדש. עלינו להבין שהתורה "שווה" שעם ישראל יתן תמיכה ללומדיה, ואין לנו להתביש לקבל תמיכה מעם ישראל, "כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם".

וקשה: הרי בכתוב מבואר, שהדרך הניסית בה נבלעו קרח ועדתו באדמה נועדה להוכיח את אמיתת נבואתו של משה: "בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבִי: אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה... לֹא ה' שְׁלַחְנִי. וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה', וּפְצֹתָהּ הִקְדַּמְתָּה אֶת פִּיָּה... וַיִּדְעֶתֶם כִּי נִאֲצִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה'" (במדבר טז, כח-ל). כיצד אפוא אומר הרמב"ם שבליעת קרח ועדתו באדמה לא נועדה להוכיח אמיתות נבואתו של משה?
 נראה לבאר, שכשהרמב"ם אומר "כפרו בו עדת קורח", אין הכוונה שכפרו בנבואת משה לגמרי. אילו כפרו בנבואת משה מכל וכל, מדוע חפצו בכהונה? הרי הכהונה ענינה עבודת המשכן, והמשכן הרי נבנה על פי הוראותיו של משה, ואם אין נבואתו אמת, אין כל ערך למשכן! בנוסף לכך, הרי ביום חנוכת המשכן, שנבנה ע"פ משה רבינו, יורדת אש מן השמים, "וַיִּבְרָא כָּל הָעָם וַיִּרְאוּ, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם" (ויקרא ט, כד). וגם קרח ובני עדתו ראו זאת. הם לא יכולים א"כ לכפור במה שראו כמו עיניהם. מה הכוונה א"כ בדברי הרמב"ם, שעדת קרח כפרו בנבואתו של משה?

נראה שהתשובה היא זו: קורח מאמין באופן כללי בנבואת משה. רק בפרט מסוים הוא כופר. סבור היה, שה' לא אמר למשה במפורש למנות את אהרן לכהן גדול, אלא אמר לו למנות לכך את האיש המתאים ביותר, ומשה מדעתו החליט למנות לתפקיד זה את אהרן³. כנגד טענה זו עונה משה ואומר: "ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה" (טז, כח) - לא מדעתי החלטתי מי יהיה כהן גדול, אלא ה' הוא שאמר לי למנות את אהרן לכהן גדול (ע"י רש"י שם). וכדי להוכיח את טענת משה

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך,
 וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

1. עקרון זה, שמתנות הכהונה הן שכר עבור עבודת המקדש, הוא לדעת ה'קצות החושן' (סי' רמ"ג סק"ד) דין גמור בידינו ממונות, ולא רק רעיון מחשבתי. הגמ' ביבמות (צט, ב) אומרת, שאפשר לתת תרומה שהופרשה, גם לכהן קטן. וקשה: הרי קטן אין לו זכיה, איך אפשר א"כ לקיים מצות נתינה לכהן ע"י מסירת התרומה לכהן קטן? הרי אינו זוכה בה! ה'פרי חדש' מסביר, שהכהן הקטן זוכה בה ע"י "דעת אחרת מקנה לו". ואולם ה'קצות' מוכיח שאין זה הטעם, ומבאר שזכיות כהן קטן בתרומה אפשרית מפני שבשכר פעולה יש לקטן זכיה מן התורה, כמבואר בתוס' בסנה' (סח, ב ד"ה קטן). כלומר: אם קטן עובד ומשלמים לו שכר עבור עבודתו, יש לו זכיה בשכר זה מדאורייתא. אשר על כן, אומר ה'קצות', היות שמתנות הכהונה הן שכר עבור עבודת המקדש, יכול גם כהן קטן לזכות בהן. אמנם כהן קטן אינו עובד במקדש, אבל משפחתו הרי עובדת במקדש, ועל כן בשכר זאת יש גם לו זכיה במתנות הכהונה, חלף עבודת בני משפחתו (וע"י 'משך חכמה' במדבר יח, כח שתירץ באופן אחר). [מתוך שיחת הרב שליט"א לפרשת ויגש תשס"א].
2. וכבר אמרו: "וַיִּרְקַב עֲצָמוֹת קְנָאָה" (משלי יד, ל) - "וַיִּרְקַב" בגימטריא "קִרְחָה". וגם נרמז כאן, שהקלוקל היה במקום פנימי ונסתר, ולא היה ניתן להבחין בו מבחוץ, לרוב דקותו.
3. וכן משמע ברמב"ם, שקרח ועדתו לא כפרו בנבואת משה לגמרי, אלא רק על פרט אחד טענו שעשה מדעתו, ולא על פי ה'. שכן כתב הרמב"ם (בפירוש המשנה לפרק "חלק" במס' סנהדרין) וז"ל: "היסוד השמיני, היות התורה מן השמים. והוא שנאמין, כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה, שהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך... הכול מפי הגבורה, והכול לתורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת. וזה שאומר, שכמו אלה הפסוקים והספורים משה ספךם מדעתו, הנה הוא אצל חכמינו ונביאינו כופר... והמאמר המורה על היסוד הזה, הוא מה שנאמר: וַיִּאמֶר מֹשֶׁה, בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבִי... עכ"ל. הרי שטענת קרח ועדתו היתה, שלא כל מה שאמר משה רבינו נאמר לו מן השמים, אלא חלק מדבריו נאמר מדעתו.